

บทที่ 2

ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการฝากเงินออมปลอดภาษีของธนาคารพาณิชย์หนึ่ง ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้นำแนวความคิด ทฤษฎี และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณา ดังนี้

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการฝากเงิน

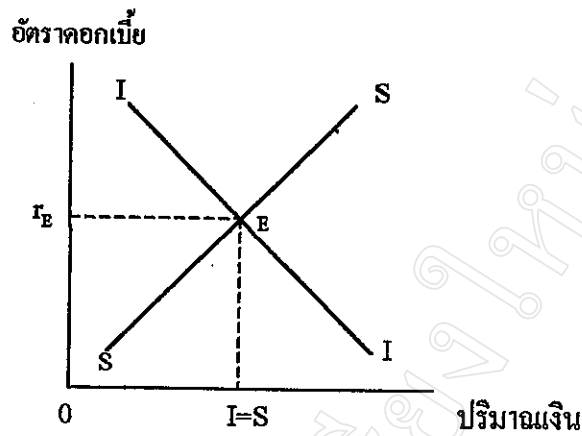
จากทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ กล่าวว่า รายได้รวมทั้งหมดที่ผู้บริโภคได้รับในรูปผลตอบแทนของปัจจัยการผลิต ได้แก่ ค่าจ้าง ค่าเช่า ดอกเบี้ย และกำไร โดยรายได้นี้ผู้บริโภคอาจจะนำไปใช้จ่ายเพื่อการบริโภคส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งอาจเก็บออมเอาไว้ ดังนั้น

$$Y (\text{รายได้}) = C (\text{การบริโภค}) + S (\text{การออม})$$

$$\text{หรือ } S (\text{การออม}) = Y (\text{รายได้}) - C (\text{การบริโภค})$$

1) ทฤษฎีการออมทรัพย์และการลงทุน

กัญญา กุณทีกาญจน์ (2542) ได้อธิบายถึงทฤษฎีการออมและการลงทุนของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก ว่าเงินทำหน้าที่เป็นเพียงสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of exchange) เท่านั้น แสดงว่าไม่มีการออม (Saving) ใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะเงินถูกใช้จ่ายหมด แต่ถ้าเกิดมีการออมขึ้น ก็แสดงว่าเงินจะทำหน้าที่เพิ่มขึ้นคือ หน้าที่เป็น “ แหล่งสะสมมูลค่า ” ด้วย และยิ่งเชื่อว่าระบบเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่เกิดขึ้นได้ แต่มีข้อแม้ว่าเงินออมทุกบาทนั้นจะต้องถูกนำไปใช้จ่ายในรูปของการลงทุนหมด นั้นแสดงว่าปริมาณมวลรวมจะยังคงเท่ากับซัพพลายมวลรวมอยู่ การจ้างงานเต็มที่ยังเกิดขึ้น เพราะปริมาณมวลรวมที่ลดลงโดยการออมก็จะถูกชดเชยโดยการลงทุนที่เพิ่มขึ้นในจำนวนเดียวกัน และปัจจัยที่ทำให้กลไกของการออมเท่ากับการลงทุนนั้น ก็คืออัตราดอกเบี้ยนั่นเอง ซึ่งสามารถแสดงได้ตามรูป 2.1 ดังนี้

รูป 2.1 แสดงอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพในตลาดเงินทุน

ตามรูป 2.1 ให้แกนตั้งแทนระดับอัตราดอกเบี้ย แกนนอนแทนปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ เส้น SS คือ เส้นแสดงปริมาณการออมทรัพย์ เส้น II คือ เส้นแสดงปริมาณการลงทุนของประชาชน และ r_E คือ ระดับอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพที่เกิดจากปริมาณการออมเท่ากับปริมาณการลงทุนพอดี ณ จุด E

ทัศนะของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก มองว่าการออมขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ย โดยจะมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกคือปริมาณเงินออมจะแปรผันตามระดับอัตราดอกเบี้ย กล่าวคือ ถ้าระดับอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นบุคคลหรือผู้บริโภคก็จะยินดีหรือพอใจที่จะออมเงินเพิ่มขึ้นโดยการลดการบริโภค ทั้งนี้เพื่อต้องการได้รับดอกเบี้ยซึ่งเป็นผลตอบแทนของการออมที่สูงขึ้น ดังนั้นถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงจึงทำให้คนต้องการออมเพิ่มขึ้นและทำให้เงินออมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสามารถเขียนในรูปของฟังก์ชันการออมได้ ดังนี้

$$S = f(r)$$

S คือ ปริมาณเงินออมทั้งหมด (Saving)

r คือ ระดับอัตราดอกเบี้ย (rate of interest)

ส่วนการลงทุนนั้นขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยเช่นกัน แต่จะแปรผันในทางตรงกันข้าม คือ ปริมาณการลงทุนจะแปรผกผันกับอัตราดอกเบี้ย กล่าวคือ ถ้าระดับอัตราดอกเบี้ยสูงปริมาณการลงทุน

จะลดน้อยลง แต่ถ้าระดับอัตราดอกเบี้ยต่ำลงปริมาณการลงทุนจะเพิ่มมากขึ้น เพราะการลงทุนก็เปรียบเสมือนความต้องการที่จะนำเงินทุนมาใช้จ่ายในการซื้อสินค้าทุน ดังนั้นอัตราดอกเบี้ยจึงเปรียบเสมือนค่าใช้จ่ายในการที่จะทำให้ได้มาซึ่งเงินทุน (Cost of fund) นั้นเอง ฉะนั้นถ้าระดับอัตราดอกเบี้ยสูงการที่จะให้ได้มาซึ่งเงินทุนก็ย่อมต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงจึงทำให้การลงทุนมีน้อย แต่ในทางตรงกันข้ามกันถ้าระดับอัตราดอกเบี้ยต่ำการทำให้ได้มาซึ่งเงินทุนย่อมเสียค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อย จึงทำให้มีการลงทุนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเราสามารถเขียนฟังก์ชันแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนกับอัตราดอกเบี้ยได้ ดังนี้คือ

$$I = f(1/r)$$

I คือ การลงทุนทั้งหมด (Investment)

r คือ ระดับอัตราดอกเบี้ย (rate of interest)

ดังนั้น อัตราดอกเบี้ยจะเป็นตัวที่คอยปรับให้ปริมาณการออมเท่ากับปริมาณการลงทุนอยู่เสมอ กล่าวคือ ถ้าปริมาณการออมมีมากกว่าปริมาณการลงทุนทำให้ผู้ออมแข่งขันกันเองในการที่จะให้เงินลงทุนกู้ยืม ผลของการแข่งขันทำให้ระดับอัตราดอกเบี้ยลดลงซึ่งจะทำให้ปริมาณการออมในช่วงเวลาต่อไปลดลง ขณะเดียวกันปริมาณการลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น ในที่สุดก็จะมาสู่ระดับอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพ ที่การออมเท่ากับการลงทุนพอดี

2) ทฤษฎีความพึงพอใจหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง

เดช กาญจนางกูร (2539) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความพึงพอใจหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง (Liquidity Preference Theory) ของ จอห์น เมานด์ เคนส์ (John Maynard Keynes) ว่า อัตราดอกเบี้ยจะถูกกำหนดโดยอุปสงค์การถือเงิน (Demand for Money) และอุปทานของเงินในระบบเศรษฐกิจ (Supply of Money)

สำหรับอุปสงค์ต่อการถือเงินนั้น เคนส์ ได้ชี้ให้เห็นว่าบุคคลหรือหน่วยธุรกิจต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจจะถือเงินสดไว้เพื่อวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. ต้องการถือเงินไว้ใช้จ่ายประจำวัน (Transaction Demand for Money) สำหรับผู้บริโภคนั้น การถือเงินประเภทนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรายได้และระยะเวลาที่จะจ่ายเงินงวดใหม่เป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้าประชาชนมีรายได้มากและระยะเวลาจ่ายเงินแต่ละงวดห่างกันมาก ปริมาณเงินที่ต้องการถือไว้ใช้จ่ายประจำวัน เช่นค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าพักผ่อน และอื่น ๆ ก็จะมี เพราะเมื่อรายได้มากแล้วความต้องการในการซื้อหาสินค้าหรือบริการก็ย่อมมากขึ้นด้วย ส่วนหน่วยธุรกิจก็จะ

เป็นไปในทำนองเดียวกัน คือ การถือเงินไว้ใช้จ่ายประจำวันจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของหน่วยธุรกิจและปริมาณการซื้อขายประจำวันของหน่วยธุรกิจนั้น ๆ เป็นสำคัญเช่นเดียวกัน

2. ต้องการถือเงินไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน (Precautionary Demand for Money) การถือเงินประเภทนี้ของบุคคลหรือหน่วยธุรกิจจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรายได้ สภาพแวดล้อม ตลอดจนโอกาสที่จะพึงบริการทางสังคมจากรัฐบาล กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้สูงหรือมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตของตนมากก็จะเก็บเงินประเภทนี้ไว้มาก

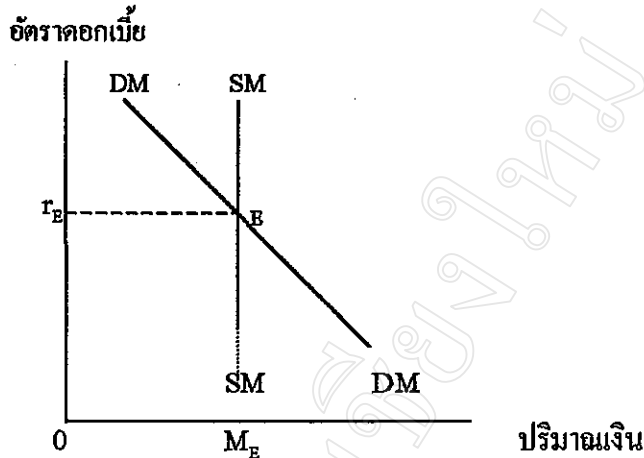
3. ต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไร (Speculative Demand for Money) การถือเงินประเภทนี้ของบุคคลหรือหน่วยธุรกิจจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระดับอัตราดอกเบี้ยในปัจจุบันและการคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงระดับอัตราดอกเบี้ยในอนาคต กล่าวคือ ถ้าปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยมีระดับต่ำหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูงจะมีค่าสูง ประชาชนจึงลงทุนซื้อหลักทรัพย์ไว้เป็นจำนวนมากโดยคาดว่าระดับอัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้นในอนาคต (ราคาหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูงจะต่ำลง) จึงขายหลักทรัพย์ก่อนที่ราคาหลักทรัพย์จะลดลงคือถือเงินเพื่อเก็งกำไรไว้มาก ในทางกลับกันคือ ถ้าระดับอัตราดอกเบี้ยสูงผลตอบแทนหรือราคาหลักทรัพย์จะมีค่าต่ำ ประชาชนจึงลงทุนซื้อหลักทรัพย์ไว้เป็นจำนวนน้อยหรือถือเงินสดเพื่อเก็งกำไรไว้น้อย โดยรอให้ระดับอัตราดอกเบี้ยลดลงจึงจะซื้อหลักทรัพย์มากขึ้นก่อนที่ราคาหลักทรัพย์จะสูงขึ้น

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าอุปสงค์ต่อการถือเงินทั้งหมดในระบบเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อุปสงค์ต่อการถือเงินไว้ใช้จ่ายประจำวัน อุปสงค์ต่อการถือเงินไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน และอุปสงค์ต่อการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไร ในการซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง สำหรับอุปสงค์ต่อการถือเงินสองประเภทแรกขึ้นอยู่กับรายได้เป็นสำคัญ ซึ่งในระยะเวลาสั้นเราถือว่าระดับรายได้ของประชาชนคงที่ ดังนั้นอุปสงค์ต่อการถือเงินสองประเภทแรกจึงมีระดับคงที่ตามไปด้วย ส่วนอุปสงค์ต่อการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไร ในการซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูงจะมีความสัมพันธ์ในเชิงผกผันกับระดับอัตราดอกเบี้ย เมื่อเป็นเช่นนี้เส้นอุปสงค์ต่อการถือเงินทั้งหมดในระบบเศรษฐกิจจึงมีลักษณะเป็นไปตามอุปสงค์ต่อการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไร ในการซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง คือ มีลักษณะลาดลงจากซ้ายมือไปทางขวามือ

ส่วนอุปทานของเงินในระบบเศรษฐกิจ หมายถึง ปริมาณเงินทั้งหมดที่กำลังใช้หมุนเวียนอยู่ในระบบเศรษฐกิจในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งได้แก่ เหรียญกษาปณ์ ธนบัตร และเงินฝากกระแสรายวัน ของระบบธนาคารพาณิชย์ที่ผู้ฝากสามารถสั่งจ่ายเช็คได้นั้น จะมีปริมาณมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเงินของรัฐบาลเป็นสำคัญ โดยมีได้ขึ้นกับอัตราดอกเบี้ยแต่อย่างใดและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเวลาสั้นแล้ว ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจจะมีอยู่ในจำนวนที่คงที่

ระดับอัตราดอกเบี้ยดูสภาพกำหนดขึ้นจาก อุปสงค์ต่อการถือเงินและอุปทานของเงินที่กำลังหมุนเวียนอยู่ในระบบเศรษฐกิจ แต่เนื่องจากอุปทานของเงินมักไม่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในระยะ

เวลานั้น ดังนั้นระดับอัตราดอกเบี้ยจึงเปลี่ยนแปลงไปตามอุปสงค์ต่อการถือเงินเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถแสดงได้ตามรูป 2.2 ดังนี้

รูป 2.2 แสดงอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพ โดยทฤษฎีความพึงพอใจหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง

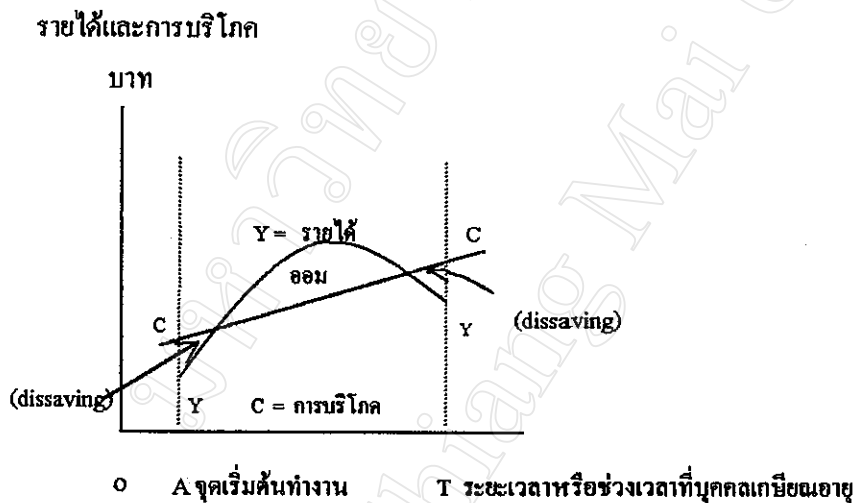
ตามรูป 2.2 ให้แทนตั้งแทนระดับอัตราดอกเบี้ยและแทนนอนแทนปริมาณเงิน จุด E คือ จุดดุลยภาพที่เกิดจากอุปสงค์ของการถือเงิน (DM) ตัดกับเส้นอุปทานของเงิน (SM) จึงทำให้เกิดระดับอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพเท่ากับ Or_E และปริมาณเงินดุลยภาพเท่ากับ OM_E

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า อัตราดอกเบี้ย คือ ราคาของเงินทุนหรือราคาของเงินในฐานะที่เป็นปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่ง อัตราดอกเบี้ยนับว่ามีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะอัตราดอกเบี้ยเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดการออมและเป็นสิ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุน ตลอดจนอัตราดอกเบี้ยจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทำให้ระบบเศรษฐกิจเกิดความเจริญเติบโต

3) ทฤษฎีการบริโภคตลอดช่วงอายุขัย

กัญญา กุณทิกาญจน์ (2542) ได้อธิบายถึงทฤษฎีการบริโภคตลอดช่วงอายุขัย (The Life Cycle Hypothesis) ตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ฟรังโก โมดิกลีอานี (Franco Modigliani) ว่าการตัดสินใจในการบริโภคของบุคคลก่อนข้างมีเสถียรภาพตลอดวงจรชีวิต เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับตลอดชีวิตเพราะเชื่อว่าการบริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ในขณะนั้นเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับรายได้ตลอดอายุขัยทั้งหมด คือ ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคตอีกด้วย ตามแนวความคิดของทฤษฎีนี้ บุคคลมักจะเก็บออมเงินไว้ในขณะที่ทำงานเพื่อให้ได้เงินออมเพียงพอต่อแผนการบริโภคซึ่งวางไว้สำหรับตอนเกษียณอายุ เมื่อบุคคลวางแผนจะบริโภคในระดับที่คงตัวตลอดชั่วอายุและรายได้ต่อปีก็มักคงตัวในช่วงที่มั่งคั่งทำ ดังนั้นเขาก็จะเก็บออมในเปอร์เซ็นต์ที่คงที่

ต่อรายได้ต่อปีของบุคคลซึ่งสูงขึ้นในแต่ละปีค่อนข้างคงที่ก่อนที่จะเกษียณอายุ จึงทำให้การออมต่ำในช่วงปีแรก ๆ ที่เริ่มงาน และการออมจะสูงขึ้นในปีหลัง ๆ กล่าวคือ คนงานใหม่ที่เข้าสู่ตลาดแรงงานซึ่งคาดว่ารายได้ของตนจะสูงขึ้นตลอดเวลานั้นมักจะมีความโน้มเอียงในการบริโภคโดยเฉลี่ย หรือ APC (Average Propensity to Consume) จะมีค่ามากกว่า 1 ในขณะที่ความโน้มเอียงในการบริโภคโดยเฉลี่ย (APC) ของผู้ที่ใกล้เกษียณอายุจะมีค่าน้อยกว่า 1 ซึ่งพฤติกรรมที่อธิบายมานี้สอดคล้องกับการศึกษาแบบภาคตัดขวางที่พบว่า บุคคลที่มีรายได้ต่ำจะมีแนวโน้มที่จะไม่ออม แต่ในทางกลับกันสำหรับบุคคลซึ่งมีรายได้สูงจะมีแนวโน้มที่จะออม ดังนั้นจึงคาดว่าความโน้มเอียงในการบริโภคโดยเฉลี่ย (APC) จะคงตัวตลอดเวลาถ้ากำลังแรงงานประกอบไปด้วยสัดส่วนคนวัยหนุ่มสาว วัยกลางคน และวัยชราเท่า ๆ กัน ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาแบบอนุกรมเวลา และปัจจัยที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคตามสมมุติฐานนี้ ก็คือ ดอกเบี้ยที่ได้รับจากสินทรัพย์ทางการเงิน รายได้จากทรัพย์สินที่เป็นมรดก อายุเมื่อเกษียณ และจำนวนปีของการเกษียณอายุที่คาดไว้ ดังจะเห็นได้จากรูป 2.3 สมมุติให้รายได้มาจากการทำงานของบุคคล หรือผู้บริโภคจะเริ่มทำงานตั้งแต่จุด A จนถึงเกษียณอายุ (จุด T) แทนด้วย เส้น YY และ การบริโภคของบุคคลแทนด้วย เส้น CC

รูป 2.3 แสดงการบริโภคตามทฤษฎีการบริโภคตลอดช่วงอายุขัย

ตามรูป 2.3 จะเห็นว่าในช่วงต้นของชีวิตการทำงานมักจะมีประสบการณ์น้อย รายได้จะต่ำกว่าการบริโภค ส่วนในช่วงบั้นปลายชีวิตประสิทธิภาพในการทำงานจะต่ำ รายได้ก็จะต่ำกว่าการ

บริโภค ส่วนทางด้านการศึกษาบริโภคนั้นผู้บริโภคจะพยายามรักษาระดับการบริโภคค่อนข้างคงที่ หรือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ดังแสดงด้วยเส้นการบริโภค CC ในช่วงเวลา T คือตั้งแต่จุด A ถึงจุด T ซึ่งจะเห็นว่า ช่วงก่อนเกษียณอายุผู้บริโภคจะเก็บออมเอาไว้สำหรับชำระหนี้ที่ก่อขึ้นในช่วงแรกของการทำงานและในตอนปลายของชีวิตหลังเกษียณอายุก็จะมีการนำเงินออมที่ได้สะสมไว้ออกมาใช้จ่าย (dissaving)

4) ทฤษฎีปริมาณเงินในรูปแบบการถือเงินสด

ทฤษฎีปริมาณเงินในรูปแบบการถือเงินสด (The Cash-balance Approach) จะมีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับอัตราดอกเบี้ย ซึ่งจะส่งผลถึงการออม กล่าวคือ ถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงการออมก็จะเพิ่มขึ้น ซึ่งในเรื่องนี้ วเรศ อุปาคติก (2541) ได้อธิบายทฤษฎีปริมาณเงินในรูปแบบการถือเงินสดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักเคนบริดจ์ว่า การที่ประชาชนยินดีที่จะถือเงินสดโดยปราศจากเสียซึ่งดอกผลตอบแทนนั้น เพราะเงินมีอรรถประโยชน์ในตัวของมันเอง เนื่องจากเงินนั้นทำให้คนมีอำนาจที่จะจับจ่ายใช้สอยได้ทันที เงินจึงให้บริการของความสะดวกแก่ผู้ถือ ยิ่งกว่านั้นการที่คนเราเป็นเจ้าของเงินยังสามารถซื้อของได้ในเงื่อนไขที่ได้เปรียบถ้าหากมีโอกาส และยังทำให้เราสามารถเตรียมพร้อมกับเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนอีกด้วย นอกจากนี้ความต้องการถือเงินยังขึ้นกับความมั่งคั่ง (มูลค่าทรัพย์สิน) รายได้ ค่าเสียโอกาส ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ดังเช่น อุปนิสัยของบุคคล ระบบการจ่ายเงินชดเชยของสังคม และความหนาแน่นของประชากร เป็นต้น ดังนั้นฟังก์ชันความต้องการถือเงินจึงสรุปได้ดังนี้

$$M_d = f(W, PY, i, r_k, r_c, U, X)$$

โดย M_d = ความต้องการถือเงินสด

W = ความมั่งคั่ง (มูลค่าทรัพย์สิน)

PY = รายได้ที่เป็นตัวเงิน

i = อัตราดอกเบี้ย

r_k = ผลตอบแทนจากเครื่องมือประเภททุน

r_c = ผลตอบแทนของสินค้าอุปโภคบริโภคคงทนถาวร

U = อรรถประโยชน์ของเงิน

X = ปัจจัยอื่น ๆ เช่น อุปนิสัยใจคอของบุคคล ความสะดวกรวดเร็วของการสื่อสารคมนาคม ความหนาแน่นของประชากร และระบบการจ่ายเงินชดเชยทางสังคม เป็นต้น

ความต้องการถือเงิน M_d มีความสัมพันธ์กับ W และ PY ในเชิงบวก และมีความสัมพันธ์กับ i , r_f , r_c ในเชิงลบ ดังนั้นความต้องการปริมาณเงินส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับขนาด โดยเปรียบเทียบของสินทรัพย์ที่มีโชเงิน นั่นคือ ถ้าหากว่าปริมาณเงินเปลี่ยนแปลงไประดับราคาของสินค้าจะเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าหรือน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงินก็ได้ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับผลตอบแทนของสินทรัพย์ที่มีโชเงินเป็นสำคัญ

5) ทฤษฎีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยของระบบธนาคารพาณิชย์

ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์จะขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 5 ประการด้วยกัน คือ

1) อุปสงค์และอุปทานของเงินฝาก

อุปสงค์ต่อเงินฝาก หมายถึง ความต้องการเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนและต้นทุนเงินจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ที่ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งสามารถระดมได้ เช่น ในช่วงที่ธนาคารพาณิชย์สามารถระดมเงินทุนได้จากการกู้ยืมต่างประเทศ หรือจากตลาดทุนในประเทศเป็นจำนวนมาก การแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์ในการระดมเงินฝากก็จะไม่รุนแรง

อุปทานของเงินฝาก หมายถึง เงินฝากที่ไหลเข้าสู่ธนาคารพาณิชย์ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ความต้องการถือเงินฝากธนาคารพาณิชย์ของประชาชน ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนทางเลือกและผลตอบแทนจากการออมในรูปแบบต่าง ๆ ของประชาชน ในกรณีที่ประชาชนสามารถลงทุนในตราสารหนี้ และตราสารทุน ที่มีผลตอบแทนสูงคุ้มกับความเสี่ยงได้มากและสะดวกขึ้น ก็จะทำให้ธนาคารพาณิชย์ต้องเร่งระดมเงินฝากมากขึ้น

2) อุปสงค์และอุปทานของสินเชื่อ

อุปสงค์ต่อสินเชื่อ หมายถึง ความต้องการสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ของภาคเอกชนซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนทางเลือก และต้นทุนการระดมทุนจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ในช่วงที่ภาคธุรกิจขนาดใหญ่สามารถระดมทุนได้จากการกู้ยืมต่างประเทศและจากตลาดทุนในประเทศ ความต้องการสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ของลูกค้านั้นก็จะชะลอลง

อุปทานของสินเชื่อ หมายถึง สินเชื่อที่ธนาคารพาณิชย์ปล่อยให้แก่ภาคเอกชนซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนทางเลือก และผลตอบแทนจากการลงทุนประเภทต่าง ๆ เช่น ในกรณีที่รัฐบาลมีการออกพันธบัตรจำนวนมากเพื่อชดเชยการขาดดุลก็จะเป็นการแข่งสินเชื่อไปจากภาคเอกชน เป็นต้น

3) ต้นทุนการระดมเงินฝากและการปล่อยสินเชื่อที่เกิดจากนโยบายของรัฐบาล

ต้นทุนการระดมเงินฝาก ประกอบด้วย

- การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง ร้อยละ 6 ของเงินฝาก
- เงินสมทบกองทุนฟื้นฟู ร้อยละ 0.4 ของเงินฝาก

ต้นทุนของการปล่อยสินเชื่อ

- การกันสำรองสำหรับสินเชื่อปกติ ร้อยละ 1 ของสินเชื่อ
- ภาษีการค้า ร้อยละ 3.3 ของดอกเบี้ยรับ

4) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

ธนาคารพาณิชย์ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและมีลูกค้ารายใหญ่ ทั้งด้านเงินฝากและเงินให้กู้ยืมเป็นสัดส่วนสูง จะมีค่าใช้จ่ายต่อการดำเนินงานต่อสินทรัพย์ต่ำกว่า

5) ต้นทุนจากปัจจัยเฉพาะอื่น ๆ

นอกจากปัจจัยพื้นฐานที่กล่าวข้างต้นแล้ว ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยยังอาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยเฉพาะตามสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ในช่วงที่ประชาชนขาดความมั่นใจในความมั่นคงของระบบธนาคารพาณิชย์ ช่วงที่ธนาคารพาณิชย์มีปัญหาในเรื่องความเพียงพอของเงินกองทุน หรือความเสี่ยงของลูกค้าสินเชื่อสูงขึ้นมา จนทำให้ไม่คุ้มหนึ่ที่จะปล่อยสินเชื่อใหม่ เป็นต้น

2.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการฝากเงินปลอดภาษีของธนาคารพาณิชย์หนึ่ง ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยสรุปดังนี้

ศุภชัย ชำรงฤทธิศิริ (2536) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2513-2532 ผลการศึกษาพบว่า อัตราการออมในประเทศไทยมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ประชาชาติและอัตราดอกเบี้ย แบบจำลองที่ใช้มีความสอดคล้องกับวิธีการของแม็คคินนอนและชอร์ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร ได้แก่ รายได้ประชาชาติและอัตราดอกเบี้ยเป็นบวก แสดงว่าความโน้มเอียงในการออมโดยเฉลี่ยสูงขึ้นเมื่อรายได้และอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่เด่นชัดนัก สำหรับประเทศไทยมีระดับการออมที่ต่ำเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้นรัฐบาลควรสนับสนุนให้การออมขยายตัวมากขึ้น โดยการพัฒนาสถาบันการเงินต่าง ๆ ให้มีส่วนในการชักจูงในการออมเพิ่มมากขึ้น

คณิน ปาจุวัง (2537) ทำการศึกษาเรื่อง การเลือกธนาคารพาณิชย์ของลูกค้าเพื่อใช้บริการเงินฝากในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ลูกค้ากลุ่มตัวอย่างเลือกใช้บริการเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ คือ ความสะดวกรวดเร็วในการบริการ รองลงมาคือ ทำเลที่ตั้งของธนาคารใกล้บ้านที่ทำงาน ทำเลที่ตั้งของธนาคารไปมาสะดวก พนักงานของธนาคารสุภาพ น่าเชื่อถือ และชื่อเสียงของธนาคารดี น่าเชื่อถือ สำหรับปัญหาในการใช้บริการเงินฝากที่พบมากที่สุดคือ สถานที่จอดรถไม่สะดวก รองลงมาคือ การให้บริการล่าช้า เครื่องฝาก-ถอนเงินอัตโนมัติเป็นประจำ พนักงานมีน้อย และพนักงานไม่มีอัธยาศัยการต้อนรับที่ดี โดยกลุ่มตัวอย่างลูกค้าให้ความสำคัญเห็นเพิ่มเติมว่า มีความต้องการให้ธนาคารพาณิชย์ปรับปรุงในด้านต่าง ๆ คือ ให้มีจำนวนพนักงานที่ให้บริการเพียงพอและมีการให้คำแนะนำบริการต่าง ๆ มีความรวดเร็วในการให้บริการและบริการรักษาความปลอดภัยมากขึ้น มีเครื่องฝาก-ถอนเงินอัตโนมัติที่ทันสมัยใช้งานได้ดี มีสถานที่จอดรถสะดวก มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการขายที่ดีและมีของชำร่วย ของแจกในเทศกาลที่สำคัญ และธนาคารไม่ควรเก็บค่าธรรมเนียมของบริการต่าง ๆ หลายขั้นตอน

ศุวิทย์ โตติธาร์ตน์ (2540) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการเงินฝากออมทรัพย์ลูกค้าของธนาคารในเขตอำเภอลอง จังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ลูกค้าเลือกใช้บริการเงินฝากออมทรัพย์ 5 อันดับแรก ได้แก่ สถานที่ใกล้บ้าน เนื่องจากปัจจุบันธนาคารมีมากมายหลายแห่งลูกค้ามักจะเลือกใช้บริการจากธนาคารที่ใกล้บ้านที่สุดเพราะไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง ปัจจัยต่อมาคือ พนักงานพูดจาสุภาพจะเป็นสิ่งดึงดูดลูกค้าให้มาใช้บริการเนื่องจากเกิดความประทับใจ พนักงานมีความรอบรู้ในการแนะนำบริการและผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด รู้จักคุ้นเคยกับพนักงาน การมีสัมพันธ์ภาพคุ้นเคยทำให้ลูกค้าไว้วางใจ และอันดับสุดท้าย คือ พนักงานให้การบริการอย่างรวดเร็ว สำหรับการรณรงค์บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ของสมมนาคุณที่ลูกค้าสนใจมากที่สุด คือ ทูนาการศึกษา เพราะได้ประโยชน์เป็นการส่งเสริมการศึกษาไปในตัว รองลงมาคือ การแจกสิ่งของและรายการท่องเที่ยว ตามลำดับ แต่ยังไม่ควรรณรงค์แบบจัดชิงรางวัลเนื่องจากมีผู้สนใจจริงไม่ถึงหนึ่งในสามส่วน หากทำการแจกรางวัลจะไม่ก่อให้เกิดผลสำเร็จ

จันทร์จิรา สุริยะชัยพร (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อทางเลือกใช้บริการเงินฝากของลูกค้าธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ผลการศึกษาพบว่า ลูกค้าส่วนใหญ่ของธนาคารทราบถึงปัญหาของสถานะเศรษฐกิจที่ถดถอย โครงสร้างของธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ที่เปลี่ยนไป โดยทราบถึงการแข่งขันระดมเงินฝากของธนาคารโดยจ่ายอัตราดอกเบี้ยสูง และทราบถึงการกำกับเงินฝากเต็มจำนวนโดยรัฐบาล ลูกค้ามีความเห็นว่าความมั่นคงของธนาคารมีความเสี่ยงและไม่มีความเสี่ยงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน จึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านอัตราดอกเบี้ย และความมั่นคง

ของธนาคารไม่ใช่ปัจจัยที่ถูกนำมาพิจารณาในการเลือกใช้บริการเงินฝากกับธนาคารเพียงปัจจัยเดียว แต่เป็นเพียงปัจจัยหลักในอันดับต้น ๆ เท่านั้น นอกจากนี้ลูกค้ายังพิจารณาจากการบริการของผู้บริหารสาขา และพนักงานที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี พูจาสุภาพ ให้การบริการที่สะดวกรวดเร็ว และเชื่อถือได้ รวมถึงทำเลที่ตั้งธนาคารไปมาสะดวกอยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงาน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University